

Till regeringen

120924



Statsminister Ulf Kristersson

Justitieminister Gunnar Strömmer

Energi- och näringsminister Ebba Busch

Klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari

re: Nya initiativ i vindkraftsdebatten

Under de senaste dagarna har det kommit två tydliga politiska initiativ i vindkraftsfrågan.

dels från S som föreslår att vindkraftsbolagen ska betala 250 000 kr/år/verk till de kommuner som tillstyrker en vindkraftsetablering. Enskilda fastighetsägare i omgivningen ska däremot inte få någonting.

dels från Tidöregeringen som föreslår

att kommunerna ska få ett belopp av staten motsvarande den fastighetsskatt som vindkraftsföretagen har att betala,

att närboende ska få rätt till en vinstdelning och

att närboende inom 1500 m ska kunna få sina fastigheter inlösta.

Tidöregeringens förslag synes i allt väsentligt bygga på utredningen SOU 2023:18, Värdet av vinden.

S-förslaget har utretts i SOU "Värdet av vinden", som konstaterat att den föreslagna ordningen strider mot flera rättsprinciper, bl a legalitetsprincipen i Regeringsformen.

Tidöregeringen har i samband med presentationen av sitt förslag konstaterat att S-förslaget är olämpligt och ogenomförbart. Att S-förslaget strider mot grundläggande rättsprinciper torde vara uppenbart och behandlas här inte vidare.

Frågan som kvarstår är hur man ska uppfatta Tidöregeringens förslag. Behovet av ytterligare vindkraft kan diskuteras men lämnas här därhän. Det problem som här ska behandlas är vad som krävs för att den lokalbefolkning som drabbas ska ha anledning att acceptera en vindkraftsetablering.



När utredningen Värde av vinden presenterades konstaterade utredarna att det förslag till lagstiftning som presenterades inte skulle räcka för att kunna tillgodose lokalbefolkningens befogade krav. Därutöver skulle krävas att kommunerna fick betalt för att tillstyrka ett vindkraftsprojekt. Den bedömningen var sannolikt riktig. Tidöregeringen presenterar nu ett förslag som kan tillgodose en del kommuner, men knappast den lokalbefolkning som drabbas.

Vindkraftsutbyggnaden har hittills byggt på gynnande särregler för vindindustrin. Det gäller allt från direkta subventioner i form av elcertifikat, befrielse från krav på systemstabilitet till rätten att frånta enskilda medborgare stora ekonomiska värden. I utredningen Värde av vinden konstateras lakonisk (sid 69):

”Ett agerande från kommunens sida som gynnar en enskild, (läs vindkraftsbolag) därtill på bekostnad av en annan enskild (läs närboende fastighetsägare) ställer också höga krav på likabehandling. Det kravet kan svårligen tillgodoses med den nuvarande praktiken, varken mellan vindkraftsprojektörer, i relation till lokalsamhället, inom lokalsamhället eller i relation till andra kommunmedlemmar”.

Det här innebär i klartext att den nuvarande ordningen strider mot den svenska rättsordningen, även om utredarna inte vill poängtera den slutsatsen. För att råda bot på den olagliga rättstillämpningen föreslogs två korrektiv. De värst drabbade (inom 1500m) skulle kunna få sina fastigheter inlösta och en del andra (inom tre kilometer) skulle kunna få en del i vinsten från närliggande vindkraftverk. Det verkar vara den ordningen som Tidöregeringen fastnat för även om detaljerna ännu inte är klarlagda.

Om man utgår från svensk rättsordning finns anledning att börja med Regeringsformen 2:15. Vad innebär äganderätt? Enkelt uttryckt finns **ett direkt och ett indirekt egendomsskydd**.

Det direkta egendomsskyddet innebär att ett tvångsvis förfogande över enskild egendom får bara ske för att tillgodose **ett angeläget samhällsintresse**. I övriga fall är tvångsvisa förfoganden inte tillåtet.



Det indirekta egendomsskyddet innebär att om **ett angeläget samhällsintresse** kräver ett tvångsvis förfogande över enskild egendom, ska den enskilde få full kompensation för den skada han lider.

Det här är frågor, där det under många år skett en gradvis förskjutning till förmån för den enskilde. I den stora författningsreformen 2010 ändrades grundlagen med ett förstärkt egendomsskydd. Samtidigt ändrades expropriationslagen med ett förstärkt skydd för den som drabbas av tvångsvisa förfoganden. Bakgrunden och orsakerna till denna förskjutning till den enskildes förmån finns utförligt redovisade i den lagstiftning som föranledde att Europakonventionen integrerades i den svenska rättsordningen, i Långtidsutredningen (SOU 2000:7), i förarbetena till ändringar i Regeringsformen, och i förarbetena till ändringar i expropriationslagen. Vad som sägs där är fortfarande högst relevant. Möjligen har motiven för ett starkt egendomsskydd förstärkts.

Utredningen Värde av vinden utgår från den felaktiga utgångspunkten att avsiktligt orsakad skada inte behöver ersättas.

Att fastigheter i en vindkraftsetablering faller i värde är vetenskapligt belagt och torde idag vara en okontroversiell ståndpunkt. Ett värdefall – **en ren förmögenhetsskada** – på omgivande fastigheter, orsakat av en förutsebar omständighet – t ex en vindkraftsetablering – är i rättslig mening **avsiktlig skada**, även om det primära syftet inte är att orsaka skada. Den som avsiktligt orsakar en skada ska enligt vedertagna rättsprinciper ersätta skadan. Först när skadan är ersatt kan det bli tal om vinstdelning. Det här är något som måste klaras ut, om syftet Tidöregeringens förslag är att skapa "acceptans hos lokalbefolkningen".

Att omgivande fastigheter faller i värde, redan när ett förslag till vindkraftsetablering offentliggörs, torde vara okontroversiellt. Det innebär att den som drabbas av skadan ska ha **tillgång till rättsmedel** där han/hon på rimliga villkor har möjlighet att kräva ersättning av skadegöraren och, i händelse av tvist, ha tillgång till en opartisk och rättvis rättegång inom



skälig tid. Det här är en grundläggande princip i ett rättssamhälle. Den principen upprätthålls inte vid vindkraftsetableringar. Någon ändring föreslås inte.

När det gäller **inlösen av skadade fastigheter** är Värdet av vinden ofullständig och oklar vad gäller hur det ska gå till, och föreslår en principiell ordning som inte svarar mot rimliga krav på rättssäkerhet. Hur rättssäkerheten ska upprätthållas finns tydligt anvisat i expropriationslagen och i förarbetena till den expropriationslag som ändrades 2010.

Ordf. Torbjörn Sjödin

[Riksföreningen Motvind Sverige](#)

Vi refererar till [Motvind Sveriges remissvar SOU 2023:18 publicerat på regeringens webbsida.](#)

Utredare: Adv. Hans Kindstrand, Madeleine Staaf Kura, Lena Lillier, Karin Bångman, Maria Vemdal

Sammanfattning av remissvaret:

- Ersättning ska betalas för den skada som en vindkraftsetablering orsakar. Vinstdelning kan komma ifråga först när skadan är ersatt.
- Vid inlösen ska expropriationslagens bestämmelser tillämpas. En vindkraftsetablering ska inte ha några förmånliga särregler.
- Lokalsamhället – Om sakägarna ersätts för skada behövs inget incitament till lokalsamhället.
- Kommunen – Utgångspunkten är att en kommun har ett helhetsansvar för sina medborgare ur ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv, enligt Agenda 2030 mål nr 3.
- Investerarintresset – Vindkraft är inte något självändamål. Om vindindustrin inte kan bära sina egna kostnader har den ingen funktion som energikälla.
- Att inte tillgodose berörda sakägare med ett rättssenligt egendomsskydd, att inte tillhandahålla relevanta rättsmedel, att inte tillhandahålla tillgång till en opartisk och rättvis rättegång inom skälig tid är vart och ett rekvisit som ger den drabbade rätt till grundlagsskadestånd enligt skadeståndslagen 3 kap 4§.